

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ ТА
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
23 ЛИСТОПАДА 2018 РОКУ**

ХАРКІВ – 2018

ЗМІСТ

ПУБЛІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Васильєва М.П.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ.....9

Зеленська Л.Д., Фомін В.В.

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ЗАКЛАДІВ СУСПІЛЬНОЇ ОПІКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В УКРАЇНІ ЗА СФЕРАМИ ВІДОМЧОЇ ПІДПОРЯДКОВАНOSTІ (XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ).....11

Золотухіна С.Т.

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....13

Іонова О.М.

АНТРОПОСОФСЬКИ ЗОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....15

Кайдалова Л.Г.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....17

Кабусь Н.Д.

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК СУБ'ЄКТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....18

Костікова І.І.

LIFE SKILLS IN ENGLISH.....20

Подберезський М.К.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....21

Рассказова О.І., Волкова К.С., Григоренко В.Л.

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕДАГОГА – ПРОВІДНА ТЕНДЕНЦІЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....23

Рижанова А.О.

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....26

Романова І.А.

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТЕРАПЕВТИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ШАХОВОЇ ГРИ.....28

Штефан Л.А.

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «СОЦІАЛЬНИЙ ПЕДАГОГ» ТА «СОЦІАЛЬНИЙ ПРАЦІВНИК»: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ.....31

Акімова О.М.

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ГОТОВНОСТІ У ХОДІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....33

Акулова Л.Г.

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ ХОБФ «СОЦІАЛЬНА СЛУЖБА ДОПОМОГИ».....35

Андрієнко А.А.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК СПОСІБ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ «СОЦІАЛЬНА СЛУЖБА ДОПОМОГИ».....37

ПУБЛІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Васильєва М.П.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку світу, що характеризується глобалізацією проблем і їхнім поширенням на всі континенти, країни, сфери людського життя, важко уявити собі окремо взятую країну, котра була б спроможною їх вирішити самотужки. У зв'язку цим, відбувається об'єднання зусиль представників різних країн, у першу чергу, прогресивних їх представників, спрямованих на ініціалізацію пошуку шляхів попередження або подолання соціальних проблем. Початок і реалізація цього шляху залежить від соціальної активності як характеристики кожної окремої особистості, соціальної групи, суспільства в цілому. Саме соціальна активність визначає спосіб існування і розвитку особистості як суб'єкта суспільного життя, заснований на її свідомому і несвідомому прагненні до зміни соціальних умов і формуванні власних якостей (здібностей, установок, ціннісних орієнтацій).

В умовах бурхливих соціальних перетворень, що відбуваються в розвитку українського суспільства і спричиняють значні зміни в соціально-економічній сфері, виникає гостра потреба суспільства в соціально активних представниках. Виключно ті, хто має стійку особистісно значущу позицію і вільно орієнтується в складній соціально-економічній та політичній ситуації, здатні ухвалювати рішення і досягати результату відповідно до поставленої мети, брати на себе відповідальність за власні вчинки, не утискаючи прав і свобод інших. Ці особистості характеризуються як такі, що мають сформовану на належному рівні соціальну активність, різним аспектам формування якої присвячені дослідження педагогів Є. Белозерцева, Л. Вохминої, С. Дармодохіна, Л. Захарової, А. Зосімовського та інших.

Безперечно, найактивнішою віковою категорією суспільства, що характеризується усвідомленим ставленням до соціальних подій, сформованою системою суспільних цінностей, повинна виступати студентська аудиторія. Молодь – один з найпотужніших потенціалів прогресу в будь-якій країні. Студенти переживають найактивніший період життєдіяльності, під час якого інтенсивно відбувається становлення і перевірка власної системи цінностей. У цій системі важливе місце має займати соціальна активність, потреба в її прояві і реалізації. Тільки за такої умови нове покоління може бути прогресивнішим за попереднє.

Особистість студента як певне поєднання психічних (включаючи психофізіологічні і соціально-психологічні) властивостей: спрямованості (потреби, мотиви, інтереси, світогляд, переконання тощо), рис темпераменту й характеру, здібностей, особливостей психічних процесів (відчуття, сприймання, пам'яті, мислення, уяви, уваги, емоційно-вольової сфери) постає як активний суб'єкт власної життєдіяльності, особа, яка здатна реалізувати свої потенційні можливості, жити повноцінним життям, самостійно діяти, здійснювати власний вибір, приймати незалежні рішення та відповідати за їхні наслідки.

Передумовою свідомої соціальної активності студента виступає усвідомлений вибір особистістю можливостей своєї участі в суспільному житті. Кожна особистість спочатку визначає характер власної участі в суспільному житті, міру (ступінь) інтенсивності своєї діяльності, а вже потім займає ту або іншу соціальну позицію. Важливими ознаками соціальної активності студента є сильне, стає прагнення впливати на соціальні процеси та дієва участь у суспільних справах, прагнення змінити, перетворити негативне, або зберегти,

культивувати, зміцнювати позитивні засади і елементи соціального життя в усіх його формах. Вибір особистістю активної життєвої позиції зумовлений причинами як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Проте на сучасному етапі констатуємо несформованість, або сформованість на низькому рівні в більшості студентів нашої країни соціальної активності, що виявляється в небажанні приймати участь у соціально спрямованих заходах, байдужістю до соціальних акцій і подій в житті спільноти і суспільства в цілому, відсутністю потреби вести активне соціальне життя, тобто в соціальній пасивності. Така ситуація є наслідком впливу на особистість причин об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Аналіз наукових джерел і власної практичної взаємодії зі студентами дозволив визначити і узагальнити причини соціальної пасивності студентської молоді об'єктивного характеру:

- відсутність у вихованні особистості з народження важелів ініціювання проявів соціальної активності через відсутність позитивного прикладу активної участі в суспільному житті батьків, представників освітніх і культурних закладів, оточення;
- низький рівень поінформованості молодого покоління про можливості і шляхи прояву власної соціальної активності в групі, спільноті, регіоні, суспільстві, світі;
- відсутність цілеспрямованої систематичної роботи з формування соціальної активності молоді як взаємодії різних соціальних інституцій шляхом залучення їх до активної соціальної діяльності.

Крім проблем умовно об'єктивного характеру, визначено проблеми суб'єктивного характеру, якими характеризуються безпосередньо студенти:

- відсутність у студента сформованої потреби здійснювати щось не тільки для себе, але й для інших (переважання власних інтересів над інтересами оточення, групи, спільноти) – соціальний егоїзм;
- відсутність усвідомленого значення соціальної активності, а отже й відповідальності за власну життєдіяльність, не говорячи вже про відповідальність за спільноту або суспільство – соціальна невихованість;
- відсутність інтересу до здобування інформації про шляхи реалізації власної соціальної активності, що зумовлює інформаційний нігілізм студентів;
- відсутність зацікавленості у пошуку шляхів для реалізації певних соціальних потенцій – соціальна інертність;
- відсутність бажання приймати участь у суспільно-корисній діяльності – соціальна пасивність.

Шляхи подолання виявлених проблем можна знайти в досвіді інших країн, в яких саме соціальна активність особистості займає одне з пріоритетних місць в системі особистісних, а також суспільних цінностей:

- виховання потреби у волонтерській діяльності шляхом пропаганди та залучення студентської молоді до суспільно-корисної діяльності, що мотивується бажанням та потребою в активній участі в процесі організації власного життя та сприяє соціальному вихованню;
- пропаганда і популяризація серед студентів джерел пошуку шляхів для реалізації власної соціальної активності, її форм і методів;
- культивування позитивних прикладів досвіду реалізації студентами власної соціальної активності;
- мотивування студентів до формування власної соціальної активності і її реалізації;
- стимулювання ініціативності студентів з розроблення шляхів реалізації власної соціальної активності і її розвитку в інших членах суспільства, починаючи зі студентської спільноти.

Важливим завданням постає створення умов для формування активної життєвої позиції молодого людини, яка виявляється в її принциповості, послідовному відстоюванні власних поглядів, ініціативності, діловитості, психологічній налаштованості на діяльність.

Студент не повинен чекати пропозицій щодо здійснення певних дій, спрямованих на покращення ситуації на мікро- або макрорівні, а виступати з ініціативою впровадження розроблених і обґрунтованих соціально спрямованих ініціатив. Ураховуючи сучасні умови, створені на міжнародному, державному, регіональному рівні для прояву молодіжних ініціатив, від сучасного студента вимагається лише його бажання спробувати свої сили шляхом виявлення власної соціальної активності.

Реалізація визначених напрямів вимагає розроблення програми цілеспрямованої діяльності з формування соціальної активності студентської молоді, яка має реалізовуватися в закладах вищої освіти з залученням суб'єктів різних соціальних інституцій.

Зеленська Л.Д.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Фомін В.В.

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри
теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової підготовки вчителя,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ЗАКЛАДІВ СУСПІЛЬНОЇ ОПІКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В УКРАЇНІ ЗА СФЕРАМИ ВІДОМЧОЇ ПІДПОРЯДКОВАНOSTІ (XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

Заклади суспільної опіки дітей та молоді, що існували протягом XIX – початку XX століття в українських губерніях у складі Російської імперії, можна умовно поділити на: а) державні, підвідомчі Міністерству внутрішніх справ (департаментам при МВС), ті, що перебували в підпорядкуванні Приказів суспільної опіки, а згодом земств, міських та сільських органів самоврядування; б) недержавні благодійні організації (церковні, військові, приватні), що контролювалися органами державної влади; в) благодійні установи, яким протегувала імператорська сім'я (Відомство імператриці Марії Федорівни, імператриці Марії Олександрівни, Людинолюбне товариство тощо).

Як центральний орган управління, МВС проводив сувору регламентацію, а також основний нагляд за благодійними установами (сирітські будинки, дитячі притулки, робітничі дома, богадільні, лікарні тощо) здійснюючи: а) спостереження за здійсненням загального піклування згідно чинного законодавства та адміністративними приписами; б) контроль за функціонуванням благодійних установ; в) координацію роботи інших відомств і міністерств щодо надання допомоги нужденним, зокрема дітям-сиротам, безпритульним, тим, хто залишився без батьківської опіки [4, с. 8-9].

Загальний контроль за освітньо-виховним процесом, окрім безпосереднього управління підвідомчими закладами (притулки, школи, училища тощо), здійснювали Міністерство народної освіти, IV канцелярія Його Імператорської Величності, консисторія Священного Синоду. Профорієнтаційний аспект діяльності таких закладів забезпечувався такими відомствами та міністерствами, як Фінансів, Землеробства та Державного майна, Шляхів сполучення, Військового, Морського та іншими. Контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних норм у закладах суспільної опіки, нагляд за організацією медично-реабілітаційних послуг у спеціальних (приватних) установах для дітей-інвалідів, душевнохворих та інших, а також безпосереднє управління лікарнями здійснював Медичний департамент. Перевиховання неповнолітніх злочинців знаходилося під юрисдикцією Міністерства Юстиції, Поліції, зокрема Тюремного відомства.

Згідно аналізу Центрального Статистичного Комітету [1, с. 27] на 1907 рік різним відомствам та міністерствам належало близько 6370 закладів опіки та піклування в межах Російської імперії (див. табл. 1).